

СЕКЦІЯ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Заїка Ю.О., завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОЇ ЛАТИНИ У СУЧАСНІЙ ЦИВІЛІСТИЦІ

Якісна сторона правової культури визначається низкою чинників – інформативністю нормативно-правових актів, рівнем юридичної техніки, досконалістю механізму правореалізації. Відоме твердження “ми нічого “приватного” не визнаємо” протягом цілої епохи було перешкодою для розвитку приватно-правових засад у цивільному праві і рецепції концептуальних положень римського приватного права. Знання і “почуття” юридичної мови, вміння користуватися багатством правової лексики є показником загальної культури юриста, сприяє аргументації та обґрунтуванню думки. Сьогодні правова латина широко використовується як в цивілістичній доктрині, так і в законодавстві, і в судовій практиці.

Законодавець вдається до латинської правової термінології у низці статей Цивільного кодексу України (в загальних положеннях, у речовому праві, зобов’язальному, спадковому), а також в окремих актах цивільного законодавства. Так серед підстав зупинення позовної давності законодавець називає мораторій (*moratorium*), тобто, відстрочку виконання зобов’язань. У законодавстві, у науковому обігу поширене використання має поняття “ліцензія” (лат. *licentia* – дозвіл). У ст.1 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” ліцензії визначається – як документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності. Поняттям “ліцензія” законодавець оперує у статтях 91, 111, 227, 915, 1007-1009, 1014 ЦК України, які визначають коло спеціальних повноважень юридичної особи.

Серед видів речових прав на чуже майно у ст. 395 ЦК названо сервітут – (*servitus*) – право користування; емфітевзис

(*emphyteusis*) – право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб; суперфіцій (*superficies*) – право забудови земельної ділянки. Поняття та зміст цих термінів конкретизується у статтях 401–416 ЦК України.

Підставою примусового припинення права власності у всіх вітчизняних кодифікаціях цивільного права і ст. 354 ЦК України не становить виняток, завжди виступала конфіскація (*confiscatio*).

Різновидом відносних правовідносин у римському приватному праві вважалось *obligatio* – зобов'язання. Цей термін не лише поклав початку виникнення однієї із підгалузей цивільного права – зобов'язальному праву, а і знайшов вдале і логічне застосування у низці актів цивільного законодавства. Так, у статті 3 Закону України “Про цінні папери і фондовий ринок” передбачені наступні види боргових цінних паперів, що посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання сплатити у визначений: облігації підприємств; державні облігації України; облігації місцевих позик; облігації міжнародних фінансових організацій; облігації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; іпотечні облігації.

Інститутом римського заставного права вважалась *hypoteka* (річ не передавалась у фактичне володіння кредитора, проте він ставав її юридичним власником). У Законі України “Про іпотеку” *іпотека* визначається як вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, а іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки. Серед новел загальної частини звертає на себе увагу легалізація у законодавстві такої підстави припинення зобов'язання як новація (*novatio* – оновлення), яка визначається як домовленість сторін про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими ж сторонами (ст. 604 ЦК України).

У статтях 541-544, 554 та інших ЦК України визначається поняття та умови солідарних (*in solidum*) зобов'язань (виконання обов'язку може бути покладено на будь-якого боржника).

Порядок укладання цивільно-правових договорів регламентовано статтями 638-642 ЦК України. Пропозиція укласти договір, яка містить всі істотні умови майбутнього договору, іменується офертою (*offertum*), а безумовна згода контрагента

укласти договір на умовах оферти – акцептом (acceptus). Не обминуло використання латинізмів і конструкцію окремих цивільно-правових договорів. *Committens* (той, хто доручає) – так називається одна із сторін договору комісії (статті 1011 – 1027 ЦК України).

Серед способів захисту права власності законодавець називає позов неволодіючого власника до незаконного володільця про витребування свого майна та позов власника про усунення перешкод у володінні та розпорядження майном (ст. 387, ст. 391 ЦК України). У доктрині цивільного права такі позови традиційно іменують як віндикаційний (*actio rei vindicatio*) та негаторний позови (*actio rei negatorium*).

Широко використовуються латинізми в цивілістичній доктрині. Так серед обов'язків, які законодавець покладає на покупця, є обов'язок повідомити продавця якщо третя особа на підставах, що виникли до продажу товару, проявить позов до покупця про витребування товару (ст. 660 ЦК України). Цей позов цивілісти традиційно називають позовом про *евікцію* речі. Такий термін як *пролонгація*, зустрічається не лише у наукових працях, а і у рішеннях судових органів при вирішенні питань, щодо можливості продовження дії договору на тих же самих умовах.

Використання у законодавстві та у цивілістичній доктрині правових латинізмів забезпечує точність мови закону, її інформативність, швидкість створення відповідного документа, стандартність і однозначність його сприймання.

Токарська А.С., професор кафедри теорії та історії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

СЕМАНТИКА КОНФЛІКТНОГО ДІАЛОГУ

Правова комунікація – це засаднича мета взаємодії суб'єктів права для урівноваження позицій, розв'язання проблемних ситуацій. Фактично правова комунікація актуалізується там і тоді, коли виникає конфлікт, незбіг позицій, неоднакові погляди на розв'язання проблемної ситуації.